

BİLİRKİŞİLERİN BELİRLENMESİ VE GÖREVLENDİRİLMESİ

Hukuk Usulünde

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 276'ncı maddesi uyarınca:

1) Dava taraflarının üzerinde anlaştıkları bir kişi varsa hâkim bu kişiyi bilirkişi olarak görevlendirir. Taraflar arasında bir anlaşma sağlanamaz ise bilirkişi hâkim tarafından re'sen seçilir.

2) Bir konuda kanun ile belirlenmiş bilirkişiler varsa hâkim bilirkişi seçimini bunlar arasından yapar (Örnek: Kamulaştırma Davalarında Bilirkişilik).

Sonuç olarak, dava tarafları arasında bilirkişi seçiminde anlaşma sağlanamamışsa ve bilirkişiye ihtiyaç duyulan konularda kanun hükümleri resmi bilirkişi belirlememişse, hâkim bilirkişi olarak kimin seçileceği konusunda serbesttir.

Ceza Usulünde

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 63'üncü maddesi uyarınca *bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, hâkim veya mahkemeye aittir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bilirkişi atayabilir.*

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 64'üncü maddesinde "Bilirkişi Olarak Atanabilecekler" ile ilgili olarak:

" (1) Bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler, yalnız buldukları il bakımından yapılmış listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de bilirkişi seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine veya listelerde yer verilenlerin çıkarılmalarına ilişkin esas ve usuller, yönetmelikte gösterilir.

(2) Atama kararında, gerekçesi de gösterilmek suretiyle, birinci fıkrada belirtilen listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilir.

(3) Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı oldukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar.

(4) Bilirkişi olarak atanan bir tüzel kişi ise, kendisi adına incelemeyi yapacak gerçek kişi veya kişilerin isimlerini, bilirkişi atayacak yargı merciinin onayına sunar.

(5) Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonu huzurunda "Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim." sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez."

hükmü yer almaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 64'üncü maddesi uyarınca, bilirkişilik müracaatları ve bilirkişi listelerinin oluşturulması, "Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adli Yargı Adalet Komisyonlarının Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik" (Yönetmelik) hükümlerine göre yapılmaktadır.

Yönetmelik, her yıl için İl Adli Yargı Adalet Komisyonları tarafından düzenlenecek olan bilirkişi listelerinin hazırlanmasında, uzmanlık alanlarının belirlenmesini, başvurabilecek olanların niteliklerini, müracaat usulünü, değerlendirme esaslarını, listelerin oluşturulmasını ve gerekli durumlarda bu listelerde yer verilenlerin çıkarılma usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Yönetmeliğin 5'inci maddesi uyarınca *İl Adli Yargı Adalet Komisyonları bilirkişi olarak görev yapmak isteyenlerin komisyon başkanlığına müracaat etmelerini her yıl 15 Ekim tarihine kadar ilân etmekte ve bu hususu il ve ilçelerdeki gerekli görülen kamu kurum ve kuruluşlarıyla, kamu kurumu niteliğini haiz meslek kuruluşlarına yazıyla bildirmektedir.*

Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde "Bilirkişi Listesine Kabul Şartları" ile ilgili olarak:

"Listeye kayıt olabilmek için:

1) Gerçek kişilerin;

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması,

b) Başvuru tarihinde yirmibeş yaşından küçük olmaması,

c) Bilirkişilik yapacağı alanda en az üç yıllık meslekî deneyime sahip olması,

d) Affa uğramış ya da ertelenmiş olsalar bile Devlete karşı işlenen suçlar ile basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflâs gibi bir suçtan veya kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma, yalan tanıklık suçlarından biriyle hükümlü bulunmaması,

e) Disiplin yönünden meslekten ya da memuriyetten çıkarılmamış veya sanat icrasından geçici olarak yasaklanmamış olması,

f) Komisyonun bağlı bulunduğu il çevresinde oturması veya meslekî faaliyeti icra etmesi,

g) Başka bir komisyonun listesinde kayıtlı olmaması,

2) Tüzel kişilerin;

a) Hâlen faaliyetine devam ediyor olması,

b) Listeye kabul edilen tüzel kişiler adına incelemeyi yapacak olan gerçek kişi ya da kişilerin de listeye kabul şartlarını taşımaları

gerekir."

hükmü yer almaktadır.

Yönetmelik uyarınca bilirkişilik yapmak amacıyla listeye kaydolmak isteyenler İl Adli Yargı Adalet Komisyonları'na her yıl 31 Ekim tarihine kadar şahsen veya kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluş aracılığıyla bir dilekçeyle başvurmaları gerekmektedir. Başvurular, komisyonlar tarafından her yıl 30 Kasım tarihine kadar değerlendirilmekte ve talepleri uygun görülen ve yemin eden bilirkişilerden oluşan listelerin bir örneği, her yıl 31 Aralık tarihine kadar Adalet Bakanlığı'na, il çevresindeki adli yargı adalet komisyonlarına, mahkemelere de duyurulmak üzere merkez ve bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcılıklarına dağıtımlı olarak gönderilmektedir. Listeler, adliye divanhanelerine asılarak ayrıca ilan edilmektedir. Komisyonlarca yazılı ve disket halinde hazırlanarak Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı

ve Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına gönderilen listeler bu birimlerce birleştirilerek Yargı Mevzuatı Bülteni ve elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Sonuç olarak, bilirkişiler İl Adli Yargı Adalet Komisyonları tarafından her yıl düzenlenen listelerde yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından hâkimler tarafından (soruşturma evresinde Cumhuriyet savcılar tarafından) seçilmektedir. Listelerde yer almak suretiyle bilirkişi olarak görev yapmak isteyenlerin ilgili mercilere başvuruda bulunmaları ve başvurudan önce istenen kabul şartlarını sağlamaları gerekmektedir. Ancak, atama kararında gerekçesi de gösterilmek suretiyle, listelere girmeyenler arasından da bilirkişi seçilebilmektedir.

İdari Yargılama Usulünde

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31'inci maddesi uyarınca *bilirkişiliğe ilişkin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Ancak, söz konusu madde uyarınca, bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hâkim tarafından re'sen yapılmaktadır.*

Sonuç olarak, dava tarafları arasında bilirkişi seçiminde anlaşma sağlanamamışsa ve bilirkişiye ihtiyaç duyulan konularda kanun hükümleri resmi bilirkişi belirlememişse, Danıştay, mahkeme veya hâkim bilirkişi olarak kimin seçileceği konusunda serbesttir.

Kamulaştırma Davalarında

Kamulaştırma Kanunu'nda yapılan değişiklik ile kamulaştırma bedelinin hâkim tarafından tespiti usulü getirilmiştir. Bu amaçla açılacak davalarda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 276'ncı maddesi 2'nci fıkrası çerçevesinde resmi bilirkişiler söz konusudur. Bu davalar için tayin edilecek bilirkişi ancak bu şahıslar arasından seçilebilir.

Kamulaştırma Kanunu'nun 15'inci maddesinde:

“Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliğine bağlı ihtisas odalarının her biri; her il için beş ila yirmi beş, ayrıca il merkezleri için il, ilçeler için ilçe kurullarınca bu bölgede oturan mühendis veya mimar olan taşınmaz mal sahipleri arasından on beş bilirkişi her yıl Ocak ayının ilk haftasında seçilerek, isim ve adreslerini bildiren listeler valiliklere verilir. Bilirkişi olarak görev yapacakların nitelikleri ve çalışma esasları, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığının birlikte hazırlayacakları bir yönetmelikle belirlenir.

Valilikçe onaylanan listelerden odalar tarafından seçilenler il merkezleri ve ilçelerdeki asliye hukuk mahkemelerine, idare kurulları tarafından seçilenler, seçtikleri yerin asliye hukuk mahkemelerine gönderilirler.”

hükmü yer almaktadır.

Kamulaştırma Kanunu'nun 15'inci maddesi uyarınca görev yapacak bilirkişilerin nitelikleri ve çalışma esasları "Kamulaştırma Davalarında Bilirkişi Olarak Görev Yapacakların Nitelikleri ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik" (Yönetmelik)'te düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 5'inci maddesinde "Bilirkişilerde Aranılan Nitelikler" ile ilgili olarak:

"(1) Bilirkişilerin;

- a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması,*
- b) Medenî haklarını kullanma ehliyetine sahip olması,*
- c) Bilirkişilik yapacağı alanda en az üç yıldır fiilen meslekî faaliyetini icra ediyor olması,*
- ç) Kamu haklarından mahrum bulunmaması ve meslekten geçici veya sürekli olarak men cezası almamış olması,*
- d) 26/9/2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına veya affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflâs, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olunmaması,*
- e) Türk Ceza Kanununun 276 ncı maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki suçtan dolayı hükümlü veya bu suçtan dolayı hakkında takibat yapılıyor olmaması,*
- f) 10/7/2002 tarihli ve 24811 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Disiplin Yönetmeliği gereğince bağlı olduğu ihtisas odasından disiplin cezası almamış olması,*
- g) İlgili ihtisas odasınca düzenlenen bilirkişi meslek içi eğitim kursunu başarı ile tamamlayarak bilirkişi yetki belgesi almış olması veya denkliği kabul edilen belgeye sahip olması gerekir.*

(2) Bilirkişiler, bu özellikleri taşıyan mühendis, mimar ve şehir plâncıları arasından seçilir.

(3) İdare kurulları listelerinde yer alacak bilirkişiler dışındakilerin Birliğe bağlı ilgili ihtisas odalarına üye olmaları zorunludur."

hükmü yer almaktadır.

Sonuç olarak, kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında bilirkişiler Yönetmeliğin 5'inci maddesinde yer alan özellikleri taşıyan ve Kamulaştırma Kanunu'nun 15'inci maddesinde belirtilen listelerde yer alan kişiler arasından hâkimler tarafından seçilmektedir. Listelerde yer almak suretiyle bilirkişi olarak görev yapmak isteyenlerin ilgili mercilere başvuruda bulunmaları ve başvurudan önce istenen kabul şartlarını sağlamaları gerekmektedir.